

บทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัด
และพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

Roles of Thai-Mon Communities Ban Chedi Thong to the connection
between Temples and Monks in Sam Khok District Pathum Thani
Province

Received 9 May, 2021

Revised 5 December, 2021

Accepted 21 December, 2021

ชนาคัลภกัณยกร พันธุ์หว่าทันกร¹

Shanaclunkanyakon Punwatannakon²

สุพิชชา โตวิวิชญ์³

Supitcha Tovivich⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อวัดและพระสงฆ์ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด ประกอบไปด้วยชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ชาวบ้านและกรรมการวัด และชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์พระสงฆ์ โดยมีกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เลือก ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มชาวบ้าน 4 คน (2) กลุ่มกรรมการวัด 3 คน (3) กลุ่มพระสงฆ์ 3 รูป (4) กลุ่มวัด 3 รูป (โดยสัมภาษณ์ผ่านทางพระสงฆ์ชุดเดิม)

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ยังมีความ

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ ประเทศไทย Email: Thesisandresearch@gmail.com

² Doctor of Philosophy program student (Vernacular Architecture), Faculty of Architecture, Graduate School, Silpakorn University. Bangkok, Thailand

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ ประเทศไทย Email: supitcha_to@yahoo.com

⁴ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Architecture, Silpakorn University. Bangkok, Thailand

เชื่อมโยงและการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมด้วยกันอย่างมากโดยผ่านการทำหน้าที่การทำกิจกรรมต่างๆ คือ 1) ในส่วนของชาวบ้านและกรรมการวัดมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนเชิงเศรษฐกิจและแรงงาน เช่นการจัดการศาสนสมบัติของวัด การช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆภายในวัด และการทำกิจกรรมแทนพระสงฆ์ 2) ในส่วนของวัด มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นเป็นสถานที่จัดงานเทศกาล เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม และเป็นที่ประกอบพิธีกรรม 3) ในส่วนของพระสงฆ์ มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม เช่น การอบรมทางจริยธรรม การเผยแพร่ธรรมะ การพัฒนาจิตใจ การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 4) ในส่วนของการเข้าใช้พื้นที่และสถานที่ภายในวัดโดยให้ความสำคัญกับ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ พระอุโบสถ พื้นที่ที่ริมน้ำ และเจดีย์มอญมาก จากรายการต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นทำให้รู้ว่า บทบาทของอาคารเพื่อทำกิจของฆราวาสและสงฆ์นั้น ให้ความสำคัญกับการใช้งานของกิจกรรมเป็นหลัก ทำให้เกิดความถี่การเข้าใช้สอยพื้นที่ตามมา และเกิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน

คำสำคัญ: บทบาทของวัด, วิถีชีวิตชุมชน, ไทย-มอญ

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the roles of Thai-Mon communities. Ban Chedi Thong to the connection between temples and monks in Sam Khok District Pathum Thani Province 2) to study the connection of Thai-Mon communities Golden Chedi House towards temples and monks in conserving and restoring cultural heritage to remain There are 2 sets of interview forms, consisting of the first set, interviews with villagers and temple committees, and second set, interviews with monks. The selected sample population consisted of (1) a group of 4 villagers, (2) a group of three temple committees, (3) a group of three monks, (4) a group of three temples (by interviewing through the original set of monks.)

The results showed that Roles of Thai-Mon communities Ban Chedi Thong to the connection between temples and monks in Sam Khok District Pathum Thani Province There is also a strong connection with the conservation and restoration of cultural heritage through various activities. such as managing the property of the temple helping various activities within the temple and doing activities on behalf of the monks 2) As for the temple, it plays a role as a social and cultural advocate. for example, as a festival venue It is an arts and culture center as a place of ritual. 3) In the part of the monks. Play a role as a spiritual and cultural advocate, such as ethical training. spreading the dharma mental development promotion and conservation of arts and culture; 4) in terms of accessing the area and places within the temple by giving importance to Worship hall, prayer hall, Buddhist temple, waterfront area and the Mon pagoda from different list Any of the aforementioned makes me know that The role of the building for the activities of the lay and clergy The focus is on the usability of the activity. cause the frequency of access to the area that follows and the economic area leading to the connection between the temple and the community.

Keywords: The role of the temples, The community lifestyle, Thai-mon

บทนำ

วัดเจดีย์ทอง (“เกียมูเต็ง” หรือ “เกียฮั่วเต็ง”) มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนบ้านเจดีย์ทองตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน(บ้านเจดีย์ทอง) อย่างเห็นได้ชัด จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของวัดเจดีย์ทอง (“เกียมูเต็ง” หรือ “เกียฮั่วเต็ง”) กับชาวบ้าน (บ้านเจดีย์ทอง) พบว่า มีความเชื่อมโยงมาตั้งแต่อยู่ในประเทศพม่า วัดเจดีย์ทอง ซึ่งมีชื่อในภาษามอญว่า (“เกียมูเต็ง” หรือ “เกียฮั่วเต็ง”) ชาวมอญที่หนีอพยพมาจากเมือง “ฮั่วเต็ง” ซึ่งแปลตรงตัวว่า บ้านที่อยู่ห่างไกล หรือแปลตามความหมายตามที่เป็นจริงก็คือ บ้านชาน

เมือง หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ผู้คนอยู่ดีกินดี พื้นที่ตั้งอยู่ติดเมือง มะละแหม่งในประเทศพม่า เนื่องจากพ่ายแพ้สงครามพม่าจึงได้อพยพครอบครัวกันมาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ในรัชสมัยของพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยกรุงธนบุรี ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้านเจดีย์ทองดำเนินชีวิตอยู่บนหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีพระสงฆ์ ของวัดเจดีย์ทองเป็นผู้สั่งสอนเทศนาให้ชาวบ้านยึดหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาเพื่อนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิต พร้อมทั้งในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

วัดเจดีย์ทอง (เกียมมูเต็ง)

วัดเจดีย์ทอง ตั้งอยู่เลขที่ 66 บ้านเจดีย์ทอง ถนนสามโคก-ท้ายเกาะ หมู่ที่ 7 ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต อยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างขึ้นสมัยอยุธยาซึ่งมีชาวมอญได้อพยพหนีพม่าจากเมืองมะละแหม่งและเกาะตะมะ ตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีโดยมีพระยารามซึ่งเป็นบุตรของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี) และเป็นน้องชายของเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ คชเสนี) เป็นผู้ริเริ่มบูรณะวัดเจดีย์ทอง พร้อมทั้งสร้างถาวรวัตถุ กุฏิ ศาลาขึ้นใหม่ โดยสร้างวัดเมื่อ พ.ศ. 2365 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ 2 ในราชวงศ์จักรี (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541) และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 วัดเจดีย์ทองมีชื่อวัดภาษามอญว่า “เกียมมูเต็ง” หรือ “เกียมฮั่วเต็ง” นอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านแล้ว พระสงฆ์มอญยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนและอบรมสั่งสอน เยาวชนให้เข้ามาบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัย การนับถือพุทธศาสนาของคนมอญค่อนข้างเคร่งครัดและมีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดกิเลส และเพื่อนิพพาน เจ้าอาวาสวัดเจดีย์ทอง องค์ที่ 6 (ปัจจุบัน พ.ศ. 2541-2564) ชื่อพระครูโสภณสุตวัฒน์ (สมโภชน์) (คนมอญบ้านเจดีย์ทอง) ต.คลองควาย อ.สามโคก จ. ปทุมธานี วัดเจดีย์ทองแบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ (แสง อุดมศรี, 2533)

1) เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วย

สถาปัตยกรรมหลักสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ คือ
1) พระอุโบสถ 2) ศาลาการเปรียญ 3) เจดีย์มอญ 4) หอระฆัง 5) หอสวดมนต์ เป็นต้น

2) เขตสังฆาวาส หมายถึง ขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนา อันได้แก่ 1) กุฏิ 2) กัปปิยกุฎ 3) หอฉัน 4) วัจจกุฎ 5) ห้องสรงน้ำ 6) ศาลาท่าน้ำ เป็นต้น

3) เขตธรณีสงฆ์ หมายถึง เขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่หลีกเลี่ยงการจัด ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ของวัด เช่น ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน เป็นต้น

ภาพที่ 1 ผังแสดงรายละเอียดพื้นที่ภายในวัดเจดีย์ทอง

บ้านเจดีย์ทอง (กวานฮั่วเต็ง)

บ้านเจดีย์ทอง หรือกวานฮั่วเต็ง เป็นหมู่บ้านใหญ่ อยู่ในเขตตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามบ้านสวนมะม่วง และบ้านอำพุก ชาวมอญที่หนีอพยพมาจากเมือง “ฮั่วเต็ง” ซึ่งแปลตรงตัวว่า บ้านที่อยู่ห่างไกล หรือแปลตามความหมายตามที่เป็นจริงก็คือ บ้านชานเมือง หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ผู้คนอยู่ดีกินดี พื้นที่ตั้งอยู่ติดเมืองมะละแหม่ง

ส่วนชื่อบ้าน “เจดีย์ทอง” มาจากเจดีย์มอญขนาดใหญ่และสร้างอย่างประณีตวิจิตร ตั้งอยู่ริมน้ำ ด้านหน้าวัด หมู่บ้านนี้มีวัดเจดีย์ทองเป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน บริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งชุมชนโบราณในสมัยอยุธยา มีวัดร้างอยู่แล้วก่อนที่มอญจะอพยพมา โดยพบหลักฐานใบเสมาศิลาทรายจำหลักลวดลายสวยงาม ชาวมอญที่อพยพมาได้ก่อตั้งหมู่บ้านและบูรณะวัดร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งสร้างเจดีย์แบบมอญ วัดแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า วัดเจดีย์ทอง ขณะที่คนมอญนิยมเรียกว่า “เกียฮั่วเต็ง”

บ้านเจดีย์ทอง หรือกวานฮั่วเต็ง เป็นชุมชนมอญอยู่ในเขตตำบลคลองควาย ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ ตรงข้ามกับบ้านสวนมะม่วง เป็นหมู่บ้านใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ชาวมอญที่หนีอพยพมาจากเมือง “ฮั่วเต็ง” ซึ่งเป็นชื่อพระเจดีย์รูปแบบพระเจดีย์มอญของวัดเจดีย์ทอง แต่มีขนาดใหญ่ บ้านเจดีย์ทองมีวัดเจดีย์ทองเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาของชุมชนบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งชุมชนโบราณสมัยอยุธยามาก่อน มีวัดร้างอยู่แล้วก่อนชาวมอญอพยพมาจากหลักฐานใบเสมาศิลาทรายจำหลักลวดลายสวยงาม ชาวมอญที่อพยพมาอยู่ในสมัยกรุงธนบุรีได้ก่อตั้งหมู่บ้าน และบูรณะวัดร้างขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่าวัดเจดีย์ทองหมู่บ้านเจดีย์ทองเป็นชุมชนมอญแห่งหนึ่งในอำเภอ สามโคก ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชาวมอญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีลักษณะเด่นคือวัดเจดีย์ทอง ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นประมาณต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (พิสัยสิทธิ์ ปลัดสิงห์, 2532) ซึ่งในสมัยนั้นมีชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยพระยาราม ซึ่งเป็นบุตรของพระยาแจ้งคชเสนี และเป็นน้องชายของเจ้าพระยามหาโยธา ริเริ่มสร้างวัดเจดีย์ทองขึ้นเมื่ออพยพมาตั้งบ้านเรือนที่อำเภอสามโคก ชุมชนบ้านเจดีย์ทอง หมู่ 1 ตำบลคลองควาย ตั้งอยู่ทางตอนกลางของอำเภอสามโคก มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลท้ายเกาะ และตำบลบางกระบือ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านจิว ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบางเตย ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางเตย

ภาพที่ 2 พื้นที่วัดและชุมชนบ้านเจดีย์ทอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อวัดและพระสงฆ์ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาพีระพงษ์ พัยคภาพ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการเทศน์มหาชาติ: กรณีศึกษาชุมชนสวนดอก ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ใน 3 ช่วง สมัยการปกครองของเจ้าอาวาส นับตั้งแต่ พ.ศ.2489 จนถึง พ.ศ.2546 จากผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนและองค์กรภายนอกมีความแตกต่างกัน ทั้ง 3 สมัยคือ สมัยพระครูสุคันธศีล (พ.ศ. 2489-2519) ความสัมพันธ์ในชุมชนมีรูปแบบการรวมตัวกันของเครือข่ายทางสังคมที่ทับซ้อนหลายชั้นประกอบด้วยความสัมพันธ์ 2 ระบบ คือ (1) ระบบความเชื่อเรื่องผี (2) ระบบความเชื่อทางศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา สมัยพระครูศรีปริยัตยา-นุรักษ์ (พ.ศ. 2526-2531) สมัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

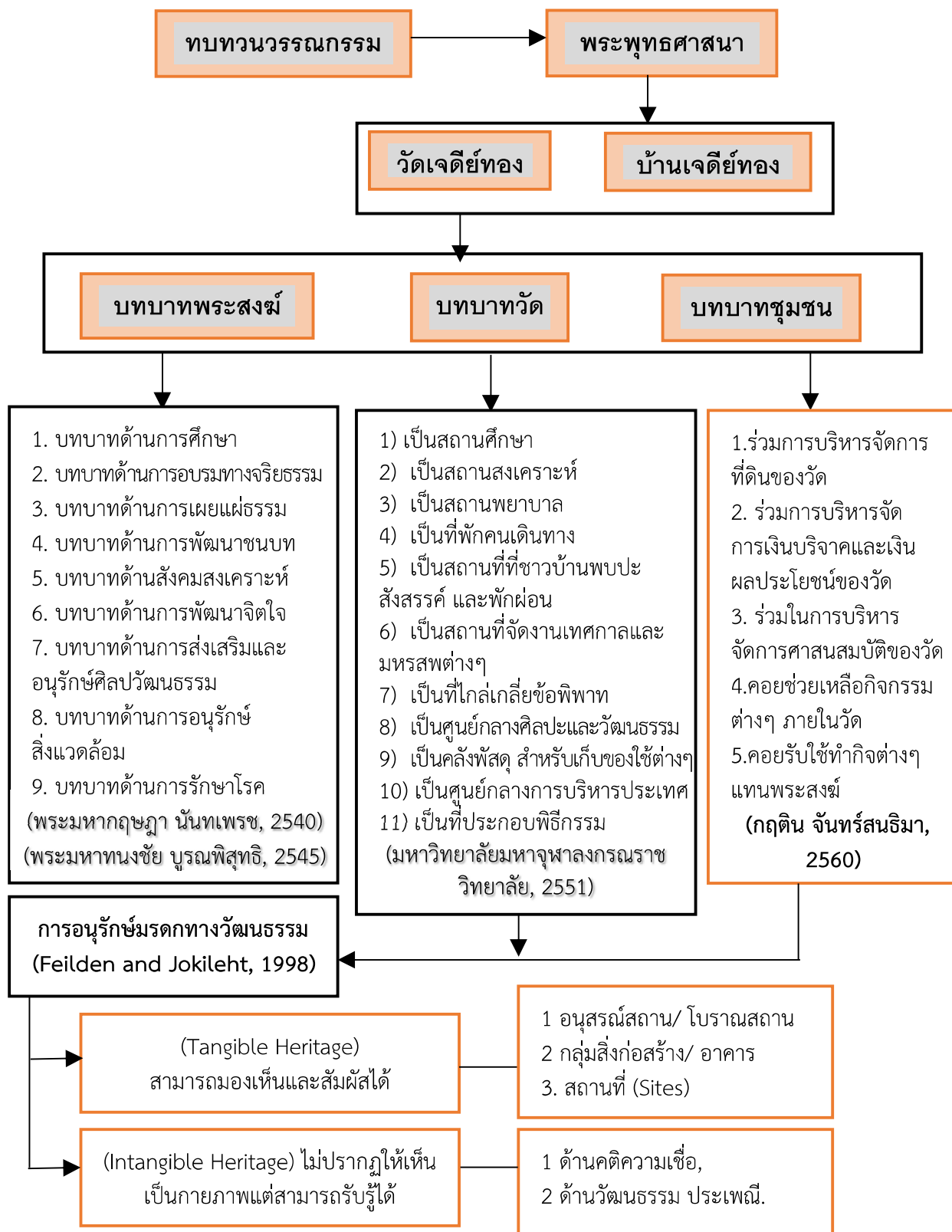
หลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ที่มีร้านค้าและตลาดเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เริ่มเกิดความห่างเหินมากขึ้น และสมัยพระอมรเวที (พ.ศ. 2532-ยังระบุเวลาแน่ชัดไม่ได้) การประกอบพิธีกรรมมีหลายองค์กรรมร่วมกันแต่องค์กรรมชุมชนมีส่วนร่วมน้อยลงเกิดปัญหาขึ้นเพราะวัดทำกิจกรรมร่วมกับองค์การภายนอกมากกว่าคนในชุมชนเอง

ฉัตรชัย ไชโยธา (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา: กรณีศึกษา หลวงปู่เครื่อง สุภโท วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ จากศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม :กรณี หลวงปู่เครื่องสุภโท ถือว่ามีรูปแบบความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งมากเนื่องจากหลวงปู่มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมมากมายหลายด้าน บทบาทหลักที่เห็นเด่นชัดจะมี 4 ด้าน คือ (1) บทบาทของหลวงปู่เครื่องสุภโทต่อการพัฒนาสังคม (2) บทบาทด้านพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม (3) บทบาทด้านการเผยแผ่พระศาสนา (4) บทบาทการพัฒนาด้านการปกครองสงฆ์

(พระมหาทองชัย บุรณพิสุทธิ, 2545) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จากการสรุปข้อมูลของการศึกษาพบว่า 1) บทบาทของวัดต่อชุมชนตามหลักการแห่งธรรมวินัยหมายถึงการใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดสภาพแวดล้อมและระเบียบของชุมชน 2) บทบาทวัดต่อชุมชนเมืองที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน พบว่า มี 7 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) บทบาทด้านการศึกษา (2) บทบาทด้านการท่องเที่ยว (3) บทบาทด้านพิธีการทางศาสนา (4) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน (5) บทบาทด้านเป็นสถานที่พักผ่อน (6) บทบาทด้านเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ (7) บทบาทด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย 3) บทบาทที่เหมาะสมวัดกับชุมชนเมือง ได้แก่ บทบาทที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและสภาพปัญหาบริบทของชุมชนเมืองตามลักษณะทางกายภาพของวัดนั้นๆ

พิชิต คำพลงาม (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น และมีผลการศึกษาของงานวิจัยว่า พระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเพราะพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งของประชาชน และต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทต่อชุมชนควบคู่กันไปในอำเภอกุเวียงมีพระสงฆ์จำนวนหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่นในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม

แนวคิดและทฤษฎี

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินโครงการอาศัยขั้นตอนการศึกษาวิจัย โดยการการศึกษาข้อมูลทางเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ Primary Data และข้อมูลทุติยภูมิ Secondary Data จากนั้นออกสำรวจภาคสนามควบคู่ไปกับการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ก่อนนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ สรุปและเสนอแนะในที่สุด ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร

1.2 ข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพของพื้นที่

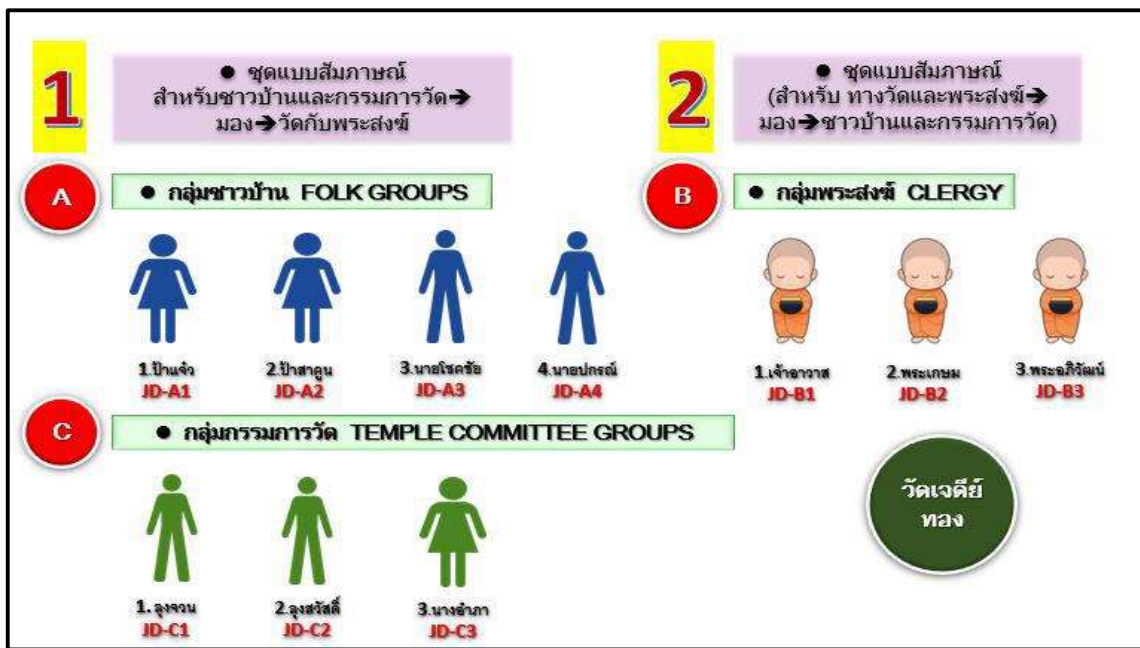
1.3 ข้อมูลจากการเก็บและหาข้อมูลเชิงลึก

ประกอบไปด้วยเครื่องมือ 3 รูปแบบด้วยกันโดยนำมาสรุปเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล พื้นฐาน ประกอบไปด้วย 1. การสัมภาษณ์ (Interview) 2. การสังเกต (Observation) 3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สร้างแบบสัมภาษณ์

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เลือก ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มชาวบ้าน 4 คน (2) กลุ่มกรรมการวัด 3 คน (3) กลุ่มพระสงฆ์ 3 รูป (4) กลุ่มวัด 3 รูป (โดยสัมภาษณ์ผ่านทางพระสงฆ์ชุดเดิมในกลุ่มที่ 3)

ภาพที่ 4 กลุ่มประชากรตัวอย่าง วัดเจดีย์ทอง

2. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

โดยการนำแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (กฤตินิ จันทรสันธิมา, 2557) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของชาวบ้านกับบทบาทของกรรมการวัด และแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 มี 2 ส่วน โดยในส่วนแรกนำไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของวัด กับส่วนที่สอง นำไปวิเคราะห์ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (พระมหากฤษญา นันทเพรช, 2540) และ(พระมหาทนงชัย บุรณพิสุทธิ, 2545) ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ดังรูปภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ บทบาท (ชาวบ้าน วัด พระสงฆ์ และกรรมการวัด)

ในการวิเคราะห์บทบาทของชาวบ้าน วัด พระสงฆ์ และกรรมการวัด ได้ทำการวิเคราะห์ โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของชาวบ้าน

ตารางที่ 1

บทบาทชาวบ้านและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

กรอบความคิดเชิง ทฤษฎีของ (กฤติน จันทร์สนธิมา)	JD A1	หมวด หมู่	JD A2	หมวด หมู่	JD A3	หมวด หมู่	JD A4	หมวด หมู่	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ร่วมการบริหาร จัดการที่ดินของวัด		ก 2		ก2	✓	ก2		ก2	1
2. ร่วมการบริหารจัด การเงินบริจาค	✓	ข	✓	ข	✓	ข	✓	ข	4
3. ร่วมจัดการศาสน สมบัติของวัด	✓	ข	✓	ข	✓	ข	✓	ข	4
4. ช่วยเหลือกิจกรรม ต่างๆ ภายในวัด	✓	ค	✓	ค	✓	ค	✓	ค	4
5. ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์	✓	ค	✓	ข	✓	ข	✓	ข	4
ผลคะแนนรายบุคคล	4		4		5		4		
หมวดหมู่									
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้ว								
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่ามิใครรับหน้าที่นั้นไป								
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็น ผู้บริหารจัดการ								
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ								
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ								

จากตารางที่ 1 สรุบบทบาทของชาวบ้านวัดเจดีย์ทอง JD-A1, JD-A2, JD-A3, JD-A4 ได้ข้อค้นพบจากเดิมว่า ในข้อ 1 ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด ส่วนใหญ่มองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐกับทางพระสงฆ์มากกว่าเนื่องจากมีข้อกฎหมายที่ชาวบ้านไม่กล้ายุ่งเกี่ยว ซึ่งในอดีตพระมอญกับชาวบ้านเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาตลอด (สุภาวัน ทันการ, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ก2) ทั้งหมด ในส่วนข้อ 2 ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค ในอดีตพระภิกษุสงฆ์มอญจับเงินทองไม่ได้ตามพระวินัย พระจับเงิน (หรือทอง) เป็นอาบัติปาจิตตีย์ (อาบัติเบา ปลงได้) อาบัติข้อนี้ อยู่ในพระปาติโมกข์ พระท่านสวดตรวจทานของท่านให้ถูกต้องครบถ้วน ทุกวันพระ 15 คำ ปัจจุบันก็ยิ่งเหมือนเดิมเพียงแต่ชาวบ้านเน้นการบริจาคในรูปแบบของเงินเป็นหลัก (สาคุน ทันการ, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด ข้อที่ 3 ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด ในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันนักเพราะต้องการรักษาคติความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมไว้ตามทางพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด ในข้อที่ 4 ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด จุดประสงค์หลักเหมือนเดิมในอดีตและปัจจุบันเมื่อมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นโดยจะสอดแทรกคติ ความเชื่อ ประเพณีของไทยมอญเข้าไปมากทำให้ชาวบ้านที่นี้ยังคงซึมซับถึงวิถีชีวิต ประเพณีมอญยังคงอยู่ (ปกรณ ทันการ, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ค) ข้อที่ 5 ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ ในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนักเพราะวิถีของชาวไทยมอญต้องการทำบุญเพื่อไปสู่ภพที่ดีเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า และสืบสานประเพณี (สัมภาษณ์ โชคชัย สุวรรณรส, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด

3.2 บทบาทของวัด (สัมภาษณ์พระสงฆ์)

ตารางที่ 2

บทบาทของวัดและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	JD B1	หมวดหมู่	JD B2	หมวดหมู่	JD B3	หมวดหมู่	ผลคะแนน รายชื่อ
1. เป็นสถานศึกษา	✓	ค		ก 1		ก 2	1
2. เป็นสถานสงเคราะห์	✓	ข		ก 1	✓	ข	2
3. เป็นสถานพยาบาล		ก 2		ก 2		ก 2	0
4. เป็นที่พักคนเดินทาง		ก 1		ก 1		ก 1	0
5. เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์	✓	ค		ก 1		ก 1	1
6. เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท		ก 2		ก 2		ก 1	0
8. เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
9. เป็นคลังพัสดุเก็บของใช้ต่างๆ		ก 1		ก 1		ก 1	0
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ	✓	ข		ก 1		ก 2	1
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
ผลคะแนนรายบุคคล	7		3		4		
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้ว						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่ามิใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐ เป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

จากตารางที่ 2 สรุปบทบาทวัด(สัมภาษณ์พระสงฆ์) JD-B1, JD-B2, JD-B3 วัดเจดีย์ทองได้ข้อค้นพบจากเดิมว่า ในข้อ 1 เป็นสถานศึกษา JD-B1 บอกว่าวัดยังเป็นที่สอนภาษามอญช่วงวันพระโดยสอนเน้นการพูดและอ่านมากกว่าการเขียนซึ่งเป็นประเพณีมอญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พระเกษม ชีตะมาโร, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ส่วน JD-B2 อยู่ในหมวดหมู่ (ก1) และ JD-B3 อยู่ในหมวดหมู่ (ก2) ในส่วนข้อ 2 เป็นสถานสงเคราะห์ JD-B1 กล่าวว่าวัดยังมีการเลี้ยงโรงทานชาวบ้านวันพระซึ่งเป็นวัฒนธรรมมอญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ข) ส่วน JD-B2 อยู่ในหมวดหมู่ (ก1) และ JD-B3 อยู่ในหมวดหมู่ (ข) ซึ่งเป็นธรรมเนียมมาตั้งแต่โบราณ ในข้อที่ 3 เป็นสถานพยาบาล JDB1, B2, B3 กล่าวว่า เป็นหน้าที่ของภาครัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก2) ในข้อที่ 4 เป็นที่พักคนเดินทาง JDB1, B2, B3 ไม่ได้พูดถึงซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในข้อที่ 5 เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ JD-B1 กล่าวว่าเน้นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นงานศพ งานบวช งานแต่งงาน โดยสอดแทรกพิธีกรรมความเป็นมอญเข้าไปด้วยซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ส่วน JD-B2, B3 อยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในข้อที่ 6 เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล ทั้ง JD-B1, B2, B3 เน้นงานสงกรานต์ โดยมีประเพณี พิธีกรรมมอญสอดแทรกเยอะ (พระครูโสภณ สุตวัฒน์, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ในข้อที่ 7 เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาท ทั้ง JD-B1, B2 กล่าวสอดคล้องกันว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก2) ส่วน JD-B3 อยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในข้อที่ 8 เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้ง JD-B1, B2, B3 กล่าวสอดคล้องกันในเรื่องมีโบราณภาษามอญ เจดีย์มอญรวมถึงเจดีย์บรรพบุรุษซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ในข้อที่ 9 เป็นคลังพัสดุเก็บของใช้ต่างๆ ไม่ได้พูดถึงทั้ง JD-B1, B2, B3 กล่าวสอดคล้องกันอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในข้อที่ 10 เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ JD-B1 กล่าวว่า เป็นที่ประชุมหน่วยงานเทศบาล อบตซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ข) ส่วน JD-B2 ไม่ได้ตอบอะไรในหมวดหมู่ (ก1) และ JD-B3 ตอบว่ากระทรวงมหาดไทยจัดการแทนซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก2) ในข้อที่ 11 เป็นที่ประกอบพิธีกรรม ทั้ง JD-B1, B2, B3 กล่าวว่า มีการจัดงานบุญงานกุศล งานมงคลและงานอวมงคล และทางประเพณีมอญ เช่น แห่หงส์ธงตะขาบ (สัมภาษณ์ พระอภิวัฒน์ ธนงค์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค)

3.3 บทบาทของพระสงฆ์

ตารางที่ 3

บทบาทของพระสงฆ์และหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (พระมหากษัตริย์ นันทเพรช) และ (พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธิ)	JD B1	หมวดหมู่	JD B2	หมวดหมู่	JD B3	หมวดหมู่	ผลคะแนน รายชื่อ
1. บทบาทด้านการศึกษา	✓	ค		ก 1		ก 1	1
2. บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
3. บทบาทด้านการเผยแพร่ธรรม	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
4. บทบาทด้านการพัฒนาชนบท		ก 2		ก 2		ก 2	0
5. บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์	✓	ข		ก 1	✓	ข	2
6. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
7. บทบาทด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
8. บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม		ก 1		ก 1		ก 1	0
9. บทบาทด้านการรักษาโรค		ก 2		ก 2		ก 2	0
ผลคะแนนรายบุคคล	6		4		5		
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้ว						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่าใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

จากตารางที่ 3 สรุปบทบาทของพระสงฆ์ วัดเจติยทอง (JD-B1, JD-B2, JD-B3) จากเดิมพบว่า ในข้อ 1 บทบาทด้านการศึกษา JD-B1 บอกว่ามีการศึกษานักธรรม บาลีและภาษามอญเพื่อสอนชาวบ้านและบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นประเพณีมอญ

มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พระครูโสภณ สุตวัณน์, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ส่วน JD-B2, B3 ไม่ได้พูดถึงอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในส่วนข้อ 2 บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม JD-B1 เน้นให้ชาวบ้านถือศีล 5, 8, 10 ซึ่งทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียนซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ส่วน JD-B2 เน้นการถือศีล 227 ข้อ สำหรับพระให้ชาวบ้านถือศีล 5, 8, 10 เป็นสิริมงคล แก่ชีวิตตนอยู่ในหมวดหมู่ B และ JD-B3 เน้นอบรมชาวบ้านถือศีล 5 (สิกขาบท 5) เรื่องบุญและบาปพบในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอยู่ในหมวดหมู่ (ข) เช่นกัน ในข้อที่ 3 บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม JD-B1 บอกว่า การเทศน์ แสดงธรรม ปาฐกถาธรรมโดยยึดคติที่ว่า "ถือศีลต้องพระไทย วินัยต้องพระมอญ" อยู่ในหมวด (ข) ส่วน JD-B2 เน้นการเทศนา การทำวัตรสวดมนต์ ให้ชาวบ้านสวดมนต์เช้า เย็น ซึ่งเป็นบุญกิริยาอยู่ในหมวดหมู่ (ข) และ JD-B3 เน้นการเทศนา ทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนอยู่ในหมวด (ข) เช่นเดียวกัน ในข้อที่ 4 บทบาทด้านการพัฒนาชนบท JDB1 บอกว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นผู้จัดการและ JD-B2, B3 บอกเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งก็อยู่ในหมวดหมู่ (ก2) เช่นเดียวกัน ในข้อที่ 5 บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ JD-B1 มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ตาม พ.ร.บ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) และ JD-B2 ไม่ได้พูดถึงอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ส่วน JD-B3 เลี้ยงอาหารชาวบ้านเพื่อให้โยมอิมกาย ชื่อใจญาติโยมธรรมนิยมปฏิบัติมานาน (พระเกษม ชีตะมาโร, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ในข้อที่ 6 บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ JD-B1 เน้นนั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา เพื่อการหลุดพ้นจากวัฏสังสาร การทำนิพพานให้แจ้งอยู่ในหมวดหมู่ (ข) ส่วน JD-B2 เน้นวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระ นั่งสมาธิสำหรับชาวบ้านอยู่ในหมวดหมู่ (ข) และ JD-B3 เน้นวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความหลุดพ้นอย่างแท้จริง และเพื่อบ่มุ่่งนิพพาน หมวดหมู่ (ข) ในข้อที่ 7 บทบาทด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้ง JD-B1, B2, B3 กล่าวถึงการสงวนรักษาโบราณมอญ เจดีย์มอญการปฏิสังขรณ์เจดีย์มอญ อาคารต่างๆ (พระอภิวัฒน์ค์ ธนงค์, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ค) ในข้อที่ 8 บทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้ง JD-B1, B2, B3 ไม่ได้พูดถึงอยู่ในหมวด (ก1) ในข้อที่ 9 บทบาทด้านการรักษาโรค ทั้ง JD-B1, B2, B3 บอกเป็นหน้าที่ของโรงพยาบาล หมอ หน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก2)

3.4 บทบาทของกรรมการวัด

ตารางที่ 4

บทบาทของกรรมการวัดและหมวดหมู่ความเป็นไทยมอญและไทยพุทธ

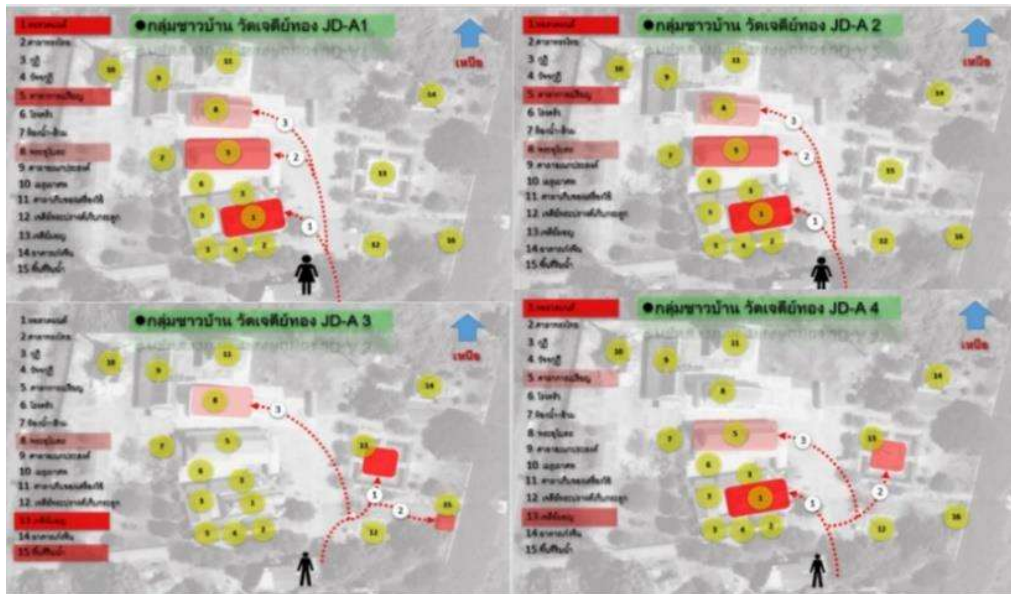
กรอบความคิดเชิงทฤษฎีของ (กฤติน จันทน์สนธิมา)	JD C1	หมวดหมู่ ก	JD C2	หมวดหมู่ ก2	JD C3	หมวดหมู่ ก1	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด		ก 2		ก2		ก1	0
2. ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
3. ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
4. ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด	✓	ค	✓	ค	✓	ค	3
5. ทากิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์	✓	ข	✓	ข	✓	ข	3
ผลคะแนนรายบุคคล	4		4		4		
หมวดหมู่							
ก	ไม่มีบทบาทหน้าที่แล้ว						
ก 1	ไม่มีบทบาทหน้าที่และไม่ได้ระบุว่าใครรับหน้าที่นั้นไป						
ก 2	ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่มีระบุว่า เป็นองค์กรส่วนกลาง องค์กรของรัฐเป็นผู้บริหารจัดการ						
ข	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						
ค	ยังมีบทบาทหน้าที่อยู่โดยมีลักษณะคล้ายกันทั้งไทยมอญและไทยพุทธ						

จากตารางที่ 4 สรุปบทบาทของกรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง (JD-C1, JD-C2, JDC3) ได้ข้อค้นพบจากเดิมว่า ในข้อ 1 ร่วมการบริหารจัดการที่ดินของวัด JD-C1, C2มองว่าเป็นหน้าที่ของกรมศาสนามากกว่าเนื่องจากมีข้อกำหนดในการจัดการอยู่แล้ว ซึ่งในอดีตพระมอญกับชาวบ้านเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาตลอด

(อำภา มะเฟื่อง, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก2) ส่วน JD-C3 ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เลย ซึ่งอยู่ในหมวดหมู่ (ก1) ในส่วนข้อ 2 ร่วมการบริหารจัดการเงินบริจาค ทั้ง JDC1, C2, C3 กล่าวถึง เกี่ยวกับรายได้เช่นจากการมาทำบุญไหว้พระ รายได้จากงานทอดผ้าป่า ทอดกฐินรวมถึงค่าน้ำ ค่าไฟ และ ค่าขยะซึ่งให้เหตุผลว่า เช่นพระไม่เชี่ยวชาญการเบิกจ่ายเงินของวัดรวมถึงชาวไทยมอญ (กรรมการวัด) ประารถนาจะนิพพานและเพื่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศาสนสถานซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด ข้อที่ 3 ร่วมจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้ง JD-C1, C2, C3 กล่าวถึงคล้ายๆ กันในเรื่องบูรณะและซ่อมแซมอุโบสถ เจดีย์ กุฏิสงฆ์และอื่นๆ โดยมีเหตุผลทางด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมรวมถึงการได้บุญด้านมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ และเพื่อบำรุงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้ยั่งยืน (จวน ปานแก้ว, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด ในข้อที่4ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ทั้ง JD-C1, C2, C3 กล่าวถึง คล้ายๆ กัน เช่นการทำพิธีแห่หงส์ ธงตะขาบ กิจกรรมสงกรานต์และกิจกรรมเข้าพรรษา ออกพรรษาซึ่งทุกกิจกรรมจะเชื่อมโยงความเป็นมอญสอดแทรกเข้าไปมาก เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษามอญ เป็นต้นซึ่งอยู่ในหมวด (ค) ข้อที่ 5 ทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ ทั้ง JD-C1, C2, C3 กล่าวถึง ในด้านการปฏิบัติงานศาสนพิธี เช่นตั้งโต๊ะหมู่บูชาและในเรื่องเก็บรักษาเบิกจ่ายเงินศาสนสมบัติรวมถึงการทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ เพราะบุญกุศลจะช่วยให้เกิดสิ่งที่ดีงาม (สวัสดี สุวรรณรส, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งอยู่ในหมวด (ข) ทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร

4.1 ชาวบ้าน

ภาพที่ 5 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของชาวบ้าน วัดเจดีย์ทอง ตารางที่ 5

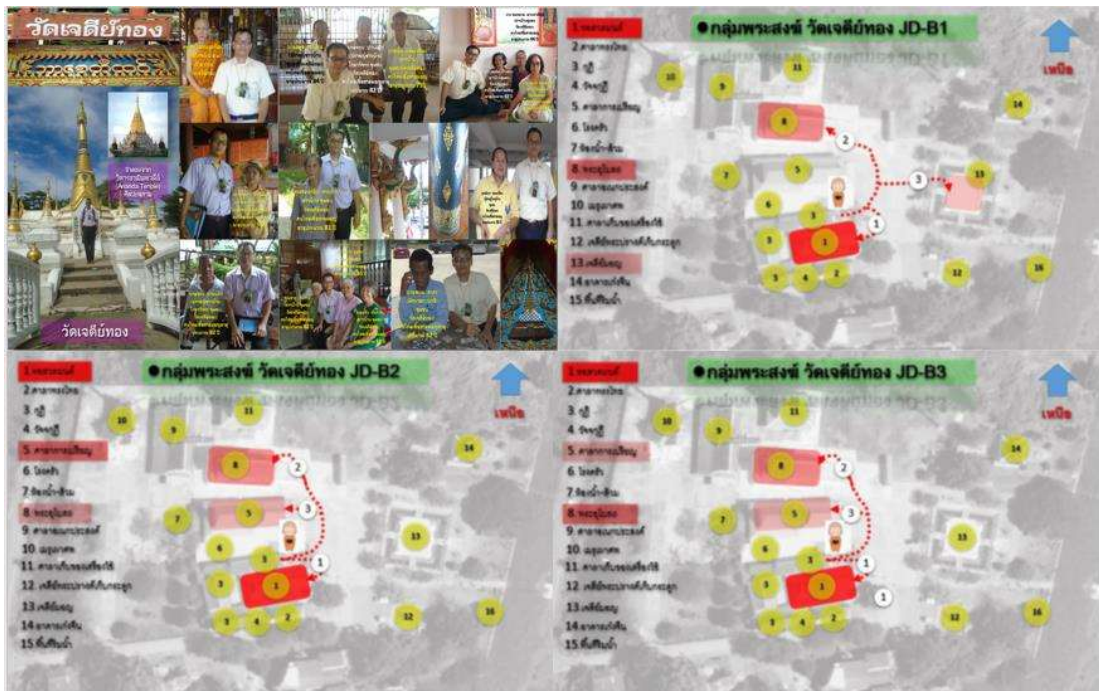
การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มชาวบ้านวัดเจดีย์ทอง

กลุ่มชาวบ้าน (วัดเจดีย์ทอง)	JD A1	JD A2	JD A3	JD A4	ผลคะแนนรายข้อ
1. ศาลาการเปรียญ	2	2		1	5
2. หอสมุดมนต์	2	2		1	5
3. พระอุโบสถ	1	1	1		3
4. พื้นที่ริมน้ำ			1		1
5. เจดีย์มอญ			1	1	2
6. ศาลาสวดศพ					0
7. พิพิธภัณฑ					0
8. กุฏิพระ					0
ผลคะแนนรายบุคคล	5	5	3	3	
	คะแนน				

กลุ่มชาวบ้าน (วัดเจดีย์ทอง)	JD A1	JD A2	JD A3	JD A4	ผลคะแนนรายชื่อ
★★★ เข้าทุกวัน	3				
★★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)	2				
★ เข้า1เดือน-1ปี	1				

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มชาวบ้านวัดเจดีย์ทองว่า ในข้อ 1 ศาลาการเปรียญ ชาวบ้าน A1, A2 จะเข้าพื้นที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิดทำให้ความสำคัญกับพื้นที่ศาลาการเปรียญมาก เนื่องมาจากจะต้องเข้าทุกวันพระ (อาทิตย์ละครั้ง) เพราะชาวบ้าน A1, A2 เคารงในพระพุทธศาสนามาก ส่วนชาวบ้าน A4 เข้าช่วง 1 เดือน-1 ปี ครั้งหนึ่งอันเนื่องมาจากจะกลับมาในช่วงวันสงกรานต์เท่านั้นเพราะทำงานต่างจังหวัด ส่วนชาวบ้าน A3 ไม่เข้าพื้นที่ศาลาการเปรียญเนื่องจากไม่ให้ความสำคัญกับพื้นที่มากนักแต่ไปเน้นพระอุโบสถแทนเนื่องจากจะมาทำกิจกรรม งานบวช งานสงกรานต์ เป็นหลัก ส่วนข้อ 2 หอสวดมนต์ ชาวบ้าน A1, A2, A3, A4 มีลักษณะการเข้าใช้พื้นที่เหมือนกับข้อ 1 ส่วนข้อ 3 พระอุโบสถ ชาวบ้าน A1, A2, A3 เข้าไม่บ่อยนัก ประมาณช่วง1เดือน-1ปี ครั้งหนึ่ง ส่วน A4 ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ส่วนข้อ 5 เจดีย์มอญ ชาวบ้าน A3, A4 เข้า 1 เดือน-1 ปี ครั้งหนึ่งเพราะทำงานต่างจังหวัด

4.2 พระสงฆ์

ภาพที่ 6 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของพระสงฆ์ วัดเจติยทอง

ตารางที่ 6

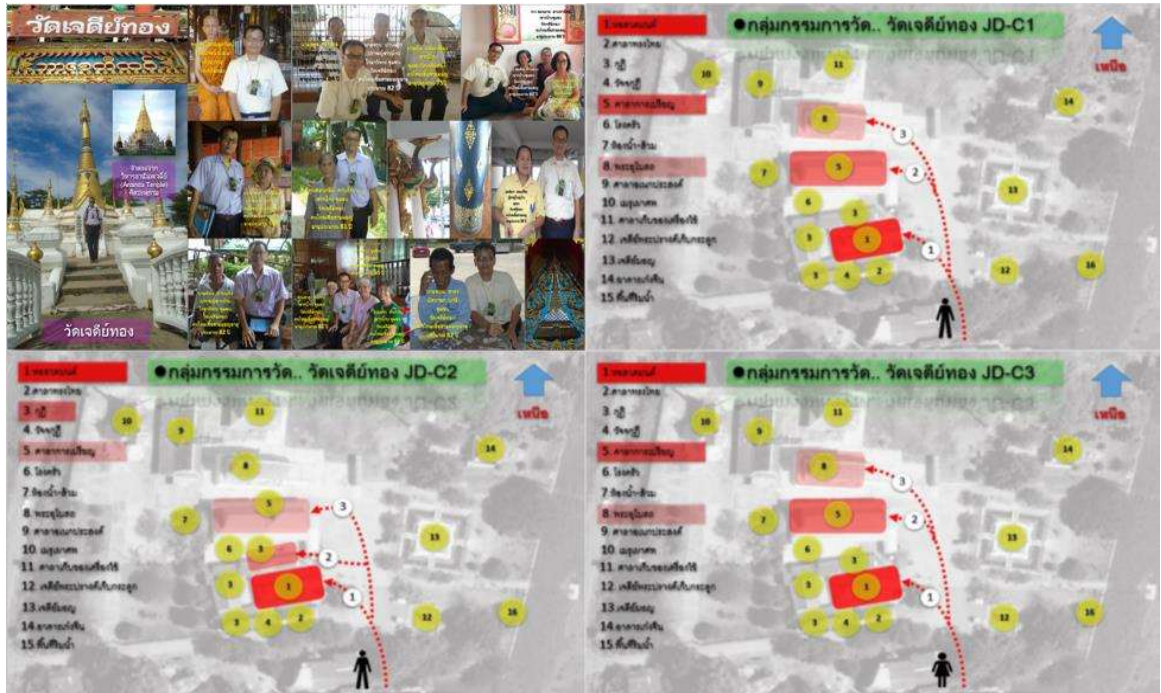
การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มพระสงฆ์ วัดเจติยทอง

กลุ่มพระสงฆ์ (วัดเจติยทอง)	JD B1	JD B2	JD B3	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ศาลาการเปรียญ		2	2	4
2. หอสวดมนต์	3	3	3	9
3. พระอุโบสถ	2	2	2	6
4. พื้นที่ริมน้ำ				0
5. เจติยมอญ	2			2
6. กุฏิพระ				0
ผลคะแนนรายบุคคล	7	7	7	
	คะแนน			

กลุ่มพระสงฆ์ (วัดเจติยทง)	JD B1	JD B2	JD B3	ผลคะแนน รายชื่อ
★★★ เข้าทุกวัน	3			
★★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)	2			
★ เข้า1เดือน-1ปี	1			

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มพระสงฆ์ วัดเจติยทง ซึ่งในข้อ 2 หอสวดมนต์พระสงฆ์ B1, B2, B3 จะเข้าพื้นที่ดีกว่าพื้นที่อื่นๆ เป็นลำดับที่1 เนื่องจากหอสวดมนต์เป็นสถานที่ทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นทุกวัน การทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นเป็นธรรมเนียมเลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน การทำวัตรมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งคือเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้านั่นเอง ส่วนข้อ 3 พระอุโบสถ พระสงฆ์ B1, B2, B3 ให้ความสำคัญในการเข้าพื้นที่เป็นลำดับที่ 2 เนื่องจากพื้นที่นี้ถือเป็นอาคารที่สำคัญภายในวัดเนื่องจากเป็นสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ทำสังฆกรรมตามพระวินัยวันที่พระสงฆ์ฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน เรียกว่า วันอุโบสถ และพระสงฆ์มีการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นการสวดในวันโกน (ปรังผม) ก่อนวันพระ 1 วันงานบวช งานสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนข้อ1ศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ทางพุทธศาสนาซึ่งพระสงฆ์ B1, B2, B3 ส่วนใหญ่เข้าช่วงวันพระ และในส่วนข้อ 5 เจติยมอญ พระสงฆ์ B1 ให้ความสำคัญในการใช้พื้นที่ทุกวันพระ

4.3 กรรมการวัด

ภาพที่ 7 พื้นที่การเข้าใช้สอยอาคารของกรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง.

ตารางที่ 7

การเข้าใช้สอยอาคารกลุ่มกรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง

กลุ่มกรรมการวัด (วัดเจดีย์ทอง)	JD C1	JD C2	JD C3	ผลคะแนน รายชื่อ
1. ศาลาการเปรียญ	3	2	2	7
2. หอสมุดมนต์	3	3	2	8
3. พระอุโบสถ	1		1	2
4. พื้นที่ริมน้ำ				0
5. เจดีย์มอญ				0
6. กุฏิพระ		3		3
ผลคะแนนรายบุคคล	7	8	5	
	คะแนน			

กลุ่มกรรมการวัด (วัดเจดีย์ทอง)	JD C1	JD C2	JD C3	ผลคะแนน รายชื่อ
★ ★ ★ เข้าทุกวัน		3		
★ ★ เข้าทุกวันพระ(อาทิตย์ละครั้ง)		2		
★ เข้า 1 เดือน – 1 ปี		1		

สรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มกรรมการวัด วัดเจดีย์ทองสรุปข้อค้นพบการเข้าใช้สอยอาคารของกลุ่มกรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง ในข้อ 2 หอสมุดมนต์ กรรมการวัด C1, C2 จะเข้าพื้นที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากหอสมุดมนต์เป็นสถานที่ที่มีพระพุทธรูปหยกขาวชาวบ้าน เรียกกันว่า "หลวงพ่อกว" เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สร้างจากหยกสีขาว แกะสลักศิลปกรรมแบบมอญ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ส่วนส่วน C3 จะเข้าเฉพาะเมื่อมีงานในช่วงวันพระเท่านั้น ข้อ 1 ศาลาการเปรียญ กรรมการวัด C2, C3 เข้าพื้นที่นี้ในการทำกิจกรรมช่วงวันพระ ส่วน C1 จะเข้าทุกวันพร้อมกับไปพื้นที่หอสมุดมนต์ด้วยส่วนข้อ 6 กุฏิพระ เป็นสถานที่กรรมการวัดมาวัดเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับผลประโยชน์ของวัดและเรื่องกิจกรรมประเพณีที่จะจัดขึ้นกับพระสงฆ์ซึ่งกรรมการวัด C2 จะเข้าทุกวัน ส่วนกรรมการวัด C1, C3 ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก ในส่วนข้อ 3 พระอุโบสถ กรรมการวัด C1, C3 ให้ความสนใจเข้าพื้นที่ในช่วง 1 เดือน-1 ปี เท่านั้น ส่วนกรรมการวัด C2 ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ (1) ประเด็นด้านบทบาท ประกอบไปด้วย บทบาทชาวบ้าน บทบาทวัด บทบาทพระสงฆ์ บทบาทกรรมการวัด (2) ประเด็นด้านพื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร ประกอบไปด้วย การเข้าใช้พื้นที่ของชาวบ้าน การเข้าใช้พื้นที่ของพระสงฆ์ และการเข้าใช้พื้นที่ของกรรมการวัด ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นนี้ มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ใน

อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อวัดและพระสงฆ์ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นด้านบทบาท

1. บทบาทของชาวบ้านและกรรมการวัด มีปัจจัยสำคัญที่ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับบทบาทรวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัด พระสงฆ์ กับชุมชนไทย-มอญ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยมีผลปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการศาสนสมบัติของวัด ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการจัดการศาสนสมบัติของวัดมาก อันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวพันฝังรากลึกอย่างแนบแน่นในวิถีชีวิตความเป็นอยู่กับ สังคมไทย-มอญ มาอย่างยาวนาน (จวน เครือวิชาญอาจารย์, 2548) และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย-มอญด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น ชาวบ้านและกรรมการวัดหลายท่านกล่าวว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านและชุมชนเพราะเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านและชุมชน บางครั้งการรักษามรดกทางวัฒนธรรมด้านศาสนสมบัติไว้ให้ยืนยาว สิ่งสำคัญก็คือการบูรณปฏิสังขรณ์ บำรุงรักษา และการซ่อมแซมอาคารภายในวัด ซึ่งเป็นการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยผ่านทาง การจัดกิจกรรมและการบริจาคเงิน โดยชาวบ้านถวายเงินเพื่อบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

1.2 การช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดมาก โดยการสนับสนุนด้านแรงงานและด้านเศรษฐกิจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ทำให้ชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นมอญเช่นประเพณี

วันสงกรานต์ (ภาษามอญ เรียกว่า กะต๊ะ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวมอญ) ซึ่งในกิจกรรมสงกรานต์จะสอดแทรกความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของชาวมอญไว้มากที่สุดเช่น (1) การแห่หางหงส์ ธงตะขาบ (แห่ฮะต๊ะโน) โดยจะแห่หางหงส์รอบเจดีย์มอญ 3 รอบก่อนจะชักขึ้นสู่ยอดเสาเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า (2) ธรรมเนียมการทำบุญอุปัชฌาย์บรรพบุรุษ ชาวมอญเรียกว่า แจ็คชอยจู้ตคือการทำพิธีบังสุกุลให้กับญาติมิตรและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว (3) การแต่งกายชุดมอญไปวัด (4) การทำข้าวแช่ไปวัด (5) การสวดมนต์ภาษามอญ (6) การละเล่นพื้นเมืองการละเล่นสะบ้า (มอญ) (ว่อน-ฮะ-นิ) เป็นต้น

1.3 การทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์ ชาวบ้านและกรรมการวัดให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมต่างๆ แทนพระสงฆ์เพราะวิถีของชาวไทยมอญต้องการทำบุญเพื่อไปสู่ภพที่ดีเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า เช่น กิจกรรมจัดอาสน์สงฆ์ในงานสวดพระอภิธรรมการทาน้ำที่รับ-จ่ายเงินแทนพระการจัดเตรียมอาหารให้พระสงฆ์ การปฏิบัติงานศาสนพิธีช่วงวันพระ โดยมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนด้านแรงงานและด้านเศรษฐกิจ เพื่อพระพุทธศาสนา

2. บทบาทของวัด ให้ความสำคัญกับหัวข้อด้านสถานที่จัดงานเทศกาล ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม สถานที่ประกอบพิธีกรรม อย่างมาก ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า บทบาทนั้นมุ่งไปในแนวทางเชิงสังคม และวัฒนธรรมโดยใช้พื้นที่สร้างสังคม และวัฒนธรรมผ่านการทำกิจกรรมซึ่งกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเป็นบ่อเกิดของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเช่น ประเพณีการแห่หางหงส์ ธงตะขาบ การเรียนภาษามอญในชุมชนหรือที่วัด พิธีการบวช การสรงน้ำพระ พิธีงานศพ เป็นต้น โดยมีผลปัจจัยสำคัญมาจากหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล วัดมีความสำคัญเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลในการทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและกิจกรรมของชาวบ้านเป็นการสร้างแนวทางเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยวัดมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านใกล้ชิดกันและทำให้เกิดบริบทของการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบ้าน เช่น (1) การอนุรักษ์ประเพณี

ทางพระพุทธศาสนา (2) ประเพณีสงกรานต์ (3) การปฏิสังขรณ์ สร้าง ต่อเติม อาคารสถานที่ เป็นต้น

2.2) เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม วัดมีความสำคัญในการเป็นศูนย์ ศิลปะและวัฒนธรรมเนื่องจาก เป็นวัดอันเก่าแก่ ย่อมมีสิ่งทีควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ รุ่นต่อๆ ไปได้ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัดสุโขทัย บ้านเรือนมอญ เจดีย์มอญ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างแนวทางเชิงสังคม และวัฒนธรรมต่อพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.3) เป็นที่ประกอบพิธีกรรม วัดมีความสำคัญโดยเป็นสถานที่ประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ทำให้วัดและชาวบ้านมี ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเช่น งานบวช งานแต่งงาน งานเผาศพ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างแนวทางเชิงสังคม และ วัฒนธรรมต่อพื้นที่ ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน

3. บทบาทของพระสงฆ์ ให้ความสำคัญกับหัวข้อด้าน การอบรมทาง จริยธรรม, การเผยแผ่ธรรม,การพัฒนาจิตใจ และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า บทบาทนั้นมุ่งไปในแนวทางเชิงวัฒนธรรม และผู้นำจิตวิญญาณ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงสามารถใช้บทบาทดังกล่าวในการถ่ายทอดประวัติหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนา สู่ความเป็นรูปธรรมให้มากขึ้นและเด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อให้ชาวบ้าน ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวัดอย่างแท้จริง โดยมี ผลปัจจัยสำคัญมาจากหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทด้านการอบรมทางจริยธรรม บทบาทนั้นมุ่งไปในแนวทาง เชิงวัฒนธรรมและผู้นำจิตวิญญาณของพระสงฆ์ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ ได้มีส่วนสำคัญกับชาวบ้านมาโดยตลอด และยังทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา รวมถึงให้ชาวบ้านถือศีล 5,8,10 ในวันพระ ทำให้ข้อนี้มีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์ พื้นที่พุมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

3.2 บทบาทด้านการเผยแพร่ธรรม ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์มุ่งเน้นไปที่แนวทางเชิงวัฒนธรรมและผู้นำจิตวิญญาณ โดยทำหน้าที่ในการการเทศน์ แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม เป็นหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป รวมถึงหน้าที่โดยตรงเช่นการทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็นของพระสงฆ์

3.3 บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์มุ่งเน้นไปในแนวทางเชิงวัฒนธรรมและผู้นำจิตวิญญาณของพระสงฆ์ ในการทำหน้าที่พัฒนาจิตใจตนเองกับจิตใจของชาวบ้านโดยการนั่งสมาธิ เจริญวิปัสสนา วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปได้

3.4 บทบาทด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในข้อนี้บทบาทของพระสงฆ์มุ่งไปในแนวทางเชิงวัฒนธรรมและผู้นำจิตวิญญาณของพระสงฆ์ ทำหน้าที่ในการสงวนรักษาโบราณมอญ (ซึ่งในสมัยก่อนพระสงฆ์นิยมเขียนหนังสือบนใบลาน) เจดีย์มอญ การปฏิสังขรณ์เจดีย์มอญ อาคารต่างๆ

ประเด็นด้านพื้นที่การเข้าใช้สอยอาคาร

1. กลุ่มชาวบ้าน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาวบ้านเข้าใช้พื้นที่ ศาลาการเปรียญเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีพิธีกรรมและกิจกรรมที่ชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เช่นการทำบุญวันพระ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รองลงมาก็ไปที่หอสวดมนต์เพราะมีพระพุทธรูปหยกขาวที่ชาวบ้านให้การนับถือที่ต้องไปกราบไหว้ และยังเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ในการฝึกฝน (Practice) ในเรื่องของการถือศีล รักษาศีล ฟังเทศน์ ฟังธรรมจากพระสงฆ์ เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ (Economic area) และยังเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage area) ด้วย

2. กลุ่มพระสงฆ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มพระสงฆ์เข้าใช้สอยอาคารหอสวดมนต์มากที่สุดอันเนื่องมาจากการทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นเป็นธรรมเนียมเลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังโอวาท

เป็นกิจวัตรประจำวัน การทำวัตรมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งคือเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า
นั่นเอง ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของ
พระสงฆ์ รองลงมาคือ ศาลาการเปรียญ และพระอุโบสถ ตามลำดับ หอสมุดมนต์ยัง
เป็นพื้นที่ที่เข้าไปใช้ในการฝึกฝน (Practice) ในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นที่ทางสังคม
วัฒนธรรม (Socio-cultural) และยังเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural
heritage area) ด้วย

3. กลุ่มกรรมกรวัด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มกรรมกรวัดเข้าใช้สอย
อาคารศาลาการเปรียญมากที่สุด เนื่องจากมีกิจกรรมต่างๆ ที่กรรมกรวัดต้องคอย
ดูแล เช่น กิจกรรมวันพระ ซึ่งจะมีทุกอาทิตย์ เดือนละ 4 ครั้ง ตามด้วยหอสมุดมนต์
เจดีย์มอญ ตามลำดับ ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมโยงในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
อย่างหนึ่งของกรรมกรวัด เพราะเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมผ่านการทำ
กิจกรรมร่วม และยังเป็นพื้นที่ที่กรรมกรวัดเข้าไปใช้ในการฝึกฝน (Practice) ใน
เรื่องของการถือศีล รักษาศีล ฟังเทศน์ สวดมนต์กล่าวนำในกิจกรรมต่างๆ ทำให้
พื้นที่ของกลุ่มกรรมกรวัดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic area) ในการสร้างรายได้
จากการทำบุญ ทำทาน และยังเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage
area) อีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อ
ความเชื่อมโยงระหว่างวัดและพระสงฆ์ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อ
ศึกษาความเชื่อมโยงของชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทองต่อวัดและพระสงฆ์ ใน
การอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ผลสรุปว่า การเชื่อมโยงผล
การวิเคราะห์ข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎีที่ได้รวบรวม นั้นมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยง
ระหว่าง บทบาทชุมชนไทย-มอญ บ้านเจดีย์ทอง กับวัดและพระสงฆ์ ในอำเภอ
สามโคก จังหวัดปทุมธานี อย่างเหนียวแน่นโดยผ่านการทำกิจกรรม โดยที่กิจกรรม
เหล่านั้นนำไปสู่การอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมมอญในทางตรงและทางอ้อม

โดยผ่านหัวข้อต่างๆ ในทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้เช่น บทบาทของชาวบ้านและ
กรรมการวัด (นำกรอบแนวคิดของ กฤติน จันทร์สนธิมา ที่มี 5 ข้อ นำกรอบแนวคิด
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มี 11 ข้อ และนำกรอบแนวคิดของ
พระมหากษัตริย์ นันทเพชร และ พระมหาทนงชัย บุรณพิสุทธิ ที่มี 9 ข้อ) ถึงแม้ว่า
หัวข้อต่างๆ ที่นำมาใช้ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างจะไม่ครบทุกข้อก็ตาม แต่สามารถพิสูจน์
ได้ว่าชุมชนชาวมอญมีความสัมพันธ์กับวัดค่อนข้างสูงไม่ว่าจะเป็นเรื่องบทบาท หรือ
การเข้าใช้พื้นที่อาคาร ซึ่งแสดงถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านการทำ
กิจกรรม โดยมีกิจกรรมเป็นตัวนำสู่การเรียนรู้ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ศิลธรรม
จริยธรรม ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนมอญและสังคม ซึ่งเป็นการลงทุนน้อยที่สุด
ซึ่งจะว่าไปแล้ว บทบาทของชาวบ้านและกรรมการวัด จะให้ความสำคัญในเรื่องของ
บทบาทสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจและแรงงาน อยู่ในรูปของการให้เงิน (Donation)
และการช่วยเหลือกิจกรรม สู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage
conservation) ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนบทบาทของวัด จะให้ความสำคัญ
ในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในรูปของการให้พื้นที่สังคม (Social space)
สู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage conservation) ทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ จะให้ความสำคัญในเรื่องของบทบาททาง
วัฒนธรรมและผู้นำจิตวิญญาณของพระสงฆ์ในรูปของการฝึกฝน (Practice) ในด้าน
ธรรมะสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage onservation) ทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม

จากการศึกษายังได้ข้อค้นพบใหม่ว่า ในหัวข้อบทบาทของวัดตามทฤษฎี 3
ข้อเช่นข้อ 6 เป็นสถานที่จัดงานเทศกาล ข้อ 8 เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และข้อ 11
เป็นที่ประกอบพิธีกรรมที่มีแรงผลักดันให้บทบาทวัดกับวิถีชีวิตชุมชนมอญ
มีความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงสูงแล้ว ก็ยังเห็นได้ชัดว่าวัดมอญยังเป็นลาน/เวที
แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์-ในเชิงรูปธรรม (เจดีย์มอญ) ในเชิงนามธรรม (การสวด
มนต์ภาษามอญ การแต่งกายแบบมอญในงานประเพณี อาหารถวายพระ เป็นต้น)
ซึ่งยังไม่มีในรายการบทบาทของวัดตามกรอบแนวคิดที่อ้างอิงไว้

ข้อเสนอแนะ

1. มีประเด็นที่ผู้วิจัยค้นพบ ที่น่าสนใจ หากแต่ยังขาดทรัพยากรและเวลา จึงไม่ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมได้แก่ การศึกษาชุมชนไทยพุทธเปรียบเทียบกัน เป็นต้น
2. วัดและชาวบ้านควรรื้อฟื้นและส่งเสริมให้มีโรงเรียนสอนภาษามอญ ภายในวัดและชุมชน เพื่อ เป็นการปูแนวทางนำไปต่อยอดในการถ่ายทอดภาษามอญสู่ชุมชนซึ่งเป็นการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมมอญให้คงอยู่และยั่งยืนต่อไป
3. วัด และชาวบ้านควรร่วมกันจัดพื้นที่กิจกรรม อบรมสร้างอาชีพชาวบ้าน ขึ้นภายในวัดและชุมชน โดยมุ่งเน้นอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นมอญ เพื่อสร้างบทบาทให้วัดและชุมชนมีส่วนสำคัญ ในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมมอญให้คงอยู่และยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จวน เครือวิชาฌยาจารย์. (2548). *ประเพณีมอญที่สำคัญ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- จวน ปานแก้ว. กรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.
- ฉัตรชัย ไชโยธา. (2549). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา: กรณีศึกษาหลวงปู่เครื่องสุภทฺโท วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- โชคชัย สุวรรณรส. (2562, 15 ตุลาคม 2562) ชาวบ้านชุมชนมอญวัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี.
- ปกรณ์ ทั่นการ. (2562) ชาวบ้านชุมชนมอญวัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี.
- พระมหากฤษฏา นันทเพชร. (2540). *ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนาสังคม.

พระมหาทนต์ชัย บุรณพิสุทธิ. (2545). *บทบาทของวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล. บัณฑิตวิทยาลัย.*

พระมหาพีระพงษ์ พยัคกาฬ. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการ การเทศน์มหาชาติของล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย.*

พิชิต คำปลงาม. (2549). *พระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, บัณฑิตวิทยาลัย.*

พิสันต์ ปลัดสิงห์. (2532). *คนมอญ. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.*

พระครูโสภณ สุตวัฒน์. เจ้าอาวาส วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.

พระเกษม ชีตะมาโร. พระสงฆ์ วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.

พระอภิวัฒน์ ธนงค์. พระสงฆ์ วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

สวัสดิ์ สุวรรณรส. กรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.

สาคุน ทันการ. ชาวบ้านชุมชนมอญวัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.

สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). *มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

แสง อุดมศรี. (2533). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

อำภา มะเฟื่อง. กรรมการวัด วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2562.